

KAPITOLA I

Usedlost Jukolu najdeš v jižním Hāme, na severním svahu kopce, blíže vsi Toukoly. Kolem ní je kamenitá půda, o něco doleji pak začínají pole, na nichž se kdysi, ještě než dům zpustl, vlnilo bohaté obilí. Ještě níže je louka, s hojným jetelem, protkaná klíkatými strouhami; a dávala hodně sena, než se stala obecním pastvištěm. Dále patřily k usedlosti širé lesy, bažiny a pustiny, které se dostaly k statku zásluhou někdejšího hospodáře na Jukole, kdysi, za časů velkého dělení. Ten, maje před očima více štěstí svých potomků než vlastní prospěch, vzal si jako podíl les sežehnutý požárem a tak dostal sedmkrát větší díl než ostatní sousedé. Teď však již všechny stopy požáru zmizely a dávno vyrostl nový hustý les. — A to byl dům těch sedmi bratří, o nichž tu chci vypravovat.

Jejich jména od nejstaršího dolů jsou tato: Juhani, Tuomas, Ápo, Simeoni, Timo, Lauri a Éro. Tuomas a Ápo jsou dvojčata a rovněž Timo a Lauri. Juhani, nejstarší, má pětadvacet let, kdežto Éro, nejmladší, prožil sotva osmnáctkrát proměnu roku. Těla jsou pevného a statného, výšky přiměřené, kromě Éra, který ještě úplně nevyrostl. Nejdělsí je Ápo, ne však nejstatnější. Tato chvála náleží Tuomasovi, který je široko daleko známý šířkou ramen. Všichni bez rozdílu mají hnědou kůži a drsné, jako konopné vlasy, což zvláště u Juhaniho bije do očí.

Jejich otce, vášnivého lovce, stihla náhlá smrt v nejlepším mužném věku, když bojoval s lýtým medvědem. Oba, lesní

šelmu i člověka, našli mrtvé, jak leželi jeden vedle druhého na zkrvavené půdě. Muž měl zlé rány, ale také šelma měla krk a bok probodeny nožem a v prsou kouli. Tak skončil udatný muž, který složil víc než padesát medvědů. — Vinou těchto svých loveckých výprav zanedbával však práci a hospodářství, které poněmhu bez hospodáře pustlo. Ani jeho chlapi se nezdáli být stvořeni pro orání a setí; naopak zdělili po otci silnou vášeň k lovu lesní zvěře. Líčili jámy, pasti a oka na ptáky a zajíce. Tak prožili své chlapectví, až začali brát do ruky zbraň a odvažovali se postavit medvědu.

Matka se snažila výtkami i tresty je přivést k pilné práci, ale všechny její pokusy ztroskotaly na tvrdošíjném odporu. Byla to jinak řádná žena. Byla známa svou poctivou a přímou, snad trochu drsnou povahou. Řádný muž byl i její bratr, strýc chlapců, který v mládí jako námořník projel daleká moře, viděl mnoho národů a měst; ke konci života však ztrácel zrak, nakonec úplně oslepl a trávil temné dny v hospodářství Jukole. Ten pak, zatím co vyřezával, veden pouze citem, naběračky, lžíce, topírka, tlučky a jiné potřebné nářadí, vyprávěl synovcům příhody a pozoruhodné věci z domova i daleké ciziny, vyprávěl jim i o zázracích a událostech biblických. Jeho vyprávění poslouchali chlapi s velkou dychtivostí a vštípili si vše pevně v paměť. Ne už tak rádi poslouchali matčiny příkazy a výtky, to slyšeli vždy velmi špatně a ani časté bití je nemohlo vyléčit. Často, vidouc, že se blíží výprask, dala se celá družina na útěk, způsobujíc matce i jiným smutek a trampoty, sobě pak jen zhoršujíc postavení.

Povím o jedné události z jejich dětství. Věděli, že pod jejich sušárnou je drůbežárna, jež patřila staré ženě, které se říkalo „Borová bába“, protože její chaloupka byla v boroví u Jukoly. Bratři zatoužili jednou po vajíčkách, rozhodli se vybrat drůbežárnu, utéci do lesa a tam v klidu užít své kořisti. Provedli to, jak si usmyslili, vykradli posady a vyrazili do lesa, šest bratří; ěro se tehdy ještě točil matce kolem sukni. Když dorazili

k zurčícímu potoku v zatmělém smrčí, založili si na břehu oheň, zabalili vejce do hadrů, namočili do vody a dali péci do syčícího popela. Když byla lahůdka hotova, udělali si hostinu a klidně šli domů. Ale když přišli domů, stihla je hrozná bouře; zločin již vyšel najevo. Borová bába vřískala a proklínala a zuřivým pohledem vítala synky matka, se svištěcí rákouskou v ruce. Ale chlapce ani nenapadlo jít do takové vichřice, obrátili a utíkali zase pod ochranu lesa, nedbajíc matčina křiku.

Přešel den, přešel i druhý, ale po uprchlících nebylo ani stopy; matka se nakonec zneklidnila; z její zloby se stal brzy smutek a ze žalu slzy. Šla je hledat, prohledala les křížem krážem, ale děti nenašla. Vypadalo to stále hůře a konečně matka poprosila policii, aby zasáhla. Věc vzal do ruky sám pan lesník, který neprodleně sbubnoval celou ves Toukolu i s okolím. A tak se vydal zástup mladých i starých, mužů i žen v dlouhé řadě, pátrat po lese. Prvního dne hledali v blízkém okolí, ale bez výsledku; druhého dne přešli dále a vystoupivše na vršek, uztřeli v dálce na břehu močálu modravý sloup dýmu, točící se vzhůru k nebi. Bedlivě si všimli směru, kde kouř vystupoval, a podle něho šli dále. Když přišli blíže, slyšeli hlas zpívající takto:

Žilo se už dříve již
na břehu u strouhy,
dříví se se břehu nosilo
a pivo pilo z strouhy.

Hospodyně Jukolová, slyšíc zpěv, zaradovala se nesmírně: poznala hlas synka Juhaniho. Lesem se teď častěji ozval praskot ohně; hledající poznali, že se teď opravdu blíží táboru uprchlíků. Lesní poručil, aby chlapce obklíčili a pak se jim tiše přibližovali, ale aby se zastavili v nějaké vzdálenosti od jejich tábora.

Stalo se, jak poručil. Když zástup, obklíčující je se všech stran, přiblížil se k nim na padesát kroků, zastavil se; tu se objevila taková podívaná: Pod skalou byla z proutí postavena

chata, u dveří ležel na mechu Juhani a prozpěvoval. Dva tři lokte od chaty plápolal veselý oheň a na uhlících opékal Simeoni k obědu tetřívka, chyceného do oka. Apo a Timo se začerněnými obličejí — byli totiž na zlodějské výpravě — pekli řípu v horkém popelu. U malé jámy seděl tiše Lauri a hnětl z hlíny kohouty, volky a statné koně; měl už jich dlouhou řadu k usušení na omšném kořeni. Ty rány praskajícího ohně dělal Tuomas. Důkladně plivl na kámen, položil naň rozpálený kus dřeva, na ten vši silou mrštil kámen — a rána, zrovna jako z pušky, rozlehla se po lese a mezi kameny se točil vzhůru černý kouř.

Juhani. Žilo se už dříve již
na břehu u strouhy...

Ale čert nás přece dostane. To už máme jisté, vy pekelníci.

Apo. To jsem říkal hned, když jsme šli na zaječí pas. My hlupci! Loupežníci a cikáni at takhle hníjí pod širým nebem.

Timo. Pod božím nebem.

Apo. Bydlit tady s vlky a medvědy.

Tuomas. A s Pánem Bohem.

Juhani. Ano, Tuomasi, s Pánem Bohem a jeho anděly. Ah! Kdybychom se mohli podívat okem svaté duše, viděli bychom jasně, jak celý zástup andělů strážných nás obklopil a jak sám Pán Bůh jako šedivý stařec sedí mezi námi jako milostivý otec.

Simeoni. Ale co si asi myslí maminka?

Tuomas. Ta by z nás udělala sekanou, kdybychom se jí teď dostali pod ruku.

Juhani. Ó, chlapče, dostali bychom bití!

Tuomas. Bití, bití!

Juhani. Hrozná bití! Co o tom budeme povídat.

Apo. To dostaneme tak jako tak.

Simeoni. Jistě. A proto je nejlépe si to hned odbýt a skončit tento volský život.

Juhani. Ani vůl nejde dobrovolně na porážku, bratříčku.

Apo. Co mluvíš, chlapče. Zima je na krku a my hříšníci jsme nedostali kožich na záda.

Simeoni. Tak nezbyvá nic než marš domů! a dostat výprask, a zaslouženě, zaslouženě.

Juhani. Ušetřme si, bratří, ušetřme si záda ještě pár dní. Nemáme tušení, co si Pán Bůh ve dvou třech dnech ještě vymyslí, aby nás zachránil. Ano, tady můžeme dřepět ještě pár dní; ve dne tady, kolem praskajícího ohně, a v noci v dřevěné chatě, chrochtající vedle sebe jako vepři v matčině chlívě. — Ale co říkáš, Lauri, tam u té hromady hlíny? Máme si jít pro výprask?

Lauri. Zůstaňme ještě tady.

Juhani. To já myslím také. Právě tak! — Ale máš už to pěkné stádo.

Tuomas. Má celé hospodářství, i dobytek, i drůbež.

Juhani. Pěkná řádka. — Copak ti to zas už roste v prstech?

Lauri. To je takový malý chlapec.

Juhani. Podívejte toho kluka!

Tuomas. Dělá děti jako dospělý.

Juhani. Ale chlapci, noste už oběd na stůl. Mně se už břicho bouří. Nasyp popel, nasyp hezky horký popel na tu stranu, kde se má péci řípa. — Kdo je teď na řadě pro zlodějskou výpravu?

Simeoni. Já se musím dát na cestu za hříchem.

Juhani. Abychom zachovali vlastní duši, musíme někdy ustúpnout trochu z cizího. Jestliže je to hřích, je jistě menší než jaké se dějí na této prohnité zemi. A podívej se, když umru a nebudu mít ve své knize jinou skvrnu než tohle, takové kočičí škrábnutí nezabrání, abych se nedostal do lepšího života. Z té pravé síně svatební by mě beztoho brzy vylili, to vím jistě, ale aspoň by mi dali úřad hlídače, a to by mi docela stačilo. — Ano, nějak tak to bude, a snězme klidně, co se nám vejde do břicha.

Apo. Myslím, abychom nechali řepné pole v Kuokkale a naši

si jiné. Až hospodář uvidí, že toho má den ze dne míň, bude hlídat ve dne v noci.

Lesní. O tohle darebáctví se už nemusíte starat, chlapečkové, vůbec ne. No, nebojte se! Podívejte: Celý zástup andělů strážných vás obklopil, se všech stran.

Tak promlouval lesní k bratřím, kteří polekáni vyskočili a chtěli se rozběhnout každý jinam, ale brzy zpozorovali, že na všechny strany mají zahrazenou cestu. Pak zase lesní promluvil: „Jste chyceni v síti, lotři, pěkně v síti a nedostanete se z ní, dokud vám trochu neoškubeme šupiny, abyste si pamatovali, jak jsme k vůli vám běhali po lese, vy lotři. Sem, matko, se svým prutem, dejte jim pěkně z horké ruky. A kdyby tomu nechtěli rozumět, máte tady pomocníky.“ Následoval trest z ruky matčiny, jednomu po druhém v celé družině, a velký křik bylo slyšet u Kuokkaly. Vydatně užívala své rákosky matka, ale lesní přece tvrdil, že bití bylo příliš mírné.

Když to bylo hotovo, šli všichni domů, také matka se svými synky. Po celé cestě kárala a hrozila uprchlíkům; bouře neustala ani když přišli domů. Ještě bručela, když jim dávala jídlo na stůl, vyhrožujíc jim novým výpraskem. Ale když viděla, jak hltavě zabořili zuby do chleba a slanečka, odvrátila tvář, stírajíc potají slzu s hnědé drsné tváře.

Tak skončil útěk chlapců. A to byla ona událost z jejich mládí, k níž jsem odbočil ze svého vyprávění.

Bratři se také rádi bavili házením disku, a tu hru měli rádi i když dospěli. Při tom, rozdělení na dvě družstva, bojovali zuřivě, na obou stranách míříce na určený cíl. Bylo vždy při tom mnoho křiku, běhání a strkání a pot jim proudem tekl s tváří. S bzukotem letěl disk a často vletěl některému do tváře, takže když se vraceli ze hry, měl ten či onen roh na čele nebo odulou tvář. Tak prošlo jejich mládí: léta v lese nebo na silnici při vrhání disku, zimy doma u rozpálených kamen.

Brzy však chlapci pozorovali, že časy se změnily. Přihodily se takové věci, že musili více než dříve mysliti na zítřek a opustit

starý způsob života. — Zemřela jim matka, jeden z nich se musel stát hospodářem, starat se, aby usedlost nepřišla na buben, starat se i o placení daní, které však přes rozsáhlost lesů nebyly velké. Stále bylo třeba něco dělat v upadajícím statku. Ke všemu ještě nový farář byl ve svém úřadě velmi přísný muž. Vůči líným zákům byl nemilosrdný, užívaje proti nim všech prostředků, ba i klády. Také na chlapce z Jukoly upřel svůj ostrý zrak. Dokonce po sluhovi od soudu dal jim vyříditi přísný rozkaz, aby pilněji než dosud chodili ke kantorovi učit se číst. — Připomínajíc si tyto skutečnosti, sedíce ve velké síni otcovského domu, jednoho večera v pozdním létě rozmlouvali bratři takto:

Apo. Říkám: s tím divokým životem to dál nepůjde — na jeho konci by byla zkáza a neštěstí. Bratři, jiné mravy a jiné způsoby, chceme-li štěstí a klid.

Juhani. Mluvíš dobře, to se nedá popřít.

Simeoni. Proboha, divoký, nezkrocený byl náš život až do dneška.

Timo. Život je život a svět je svět. Někdy je dobře poručit. Ohó.

Juhani. Žili jsme příliš divoce, nebo, abych tak řekl, příliš bezstarostně, to se nedá popřít. Vzpomeňme na přísloví: „Mládí a bláznovství, stáří a moudrost.“

Apo. Ale teď je už nejvyšší čas zmoudřet, zapřáhnout všechny žádosti pod jeho rozumu, dělat především to, co přináší užitek, třebaže to nechutná nejsladčeji. A teď se dejme do práce a dejme dům zase do pořádku.

Juhani. Správně. Nejprve se dáme do hnoje jako chrobáci a necht je slyšet koště na Jukole od rána do večera; naše krávy ať nám přidávají stále víc; a ať na dvoře vyroste hromada větší než zdi královského hradu. Uděláme to; v pondělí začneme, ale z gruntu.

Apo. Proč ne už zítra?

Juhani. Teprve v pondělí. Nebude škodit, projednat věc důkladněji. Ano, řekněme si: v pondělí.

Apo. Ale jeden paragraf musíme hned provést: Věc se má tak: Chceme-li dům spravovat rozumně a důsledně, ať je jeden z nás vedoucí a hospodář. Víme, že toto právo a povinnost má Juhani i proto, že je prvorozený, i proto, že tak určila matka.

Juhani. Ano, to je správné, vláda a moc je v mých rukou.

Apo. Ale hleď, abys jí užíval řádně a k obecnému užitku.

Juhani. Já udělám, co budu moci. Jen vy abyste poslouchali bez kárání a bití. Já udělám, co budu moci.

Apo. Bití?

Juhani. Bude-li třeba, ano.

Tuomas. Mluv si psům o bití.

Timo. Ale mého zadku se nedotkneš, to nikdy; to může udělat jen zákon, aby mi svrběla záda.

Juhani. Proč tak dorážíte na jedno slovo? Budeme tu žít v klidu a štěstí, jen když budeme svorní a rohy dáme pryč.

Éro. Musíme však přesně určit vztah mezi sebou.

Apo. A všechny musíme vyslechnout.

Juhani. A co říkáš ty, Lauri, co pořád mlčíš.

Lauri. Řekl bych něco. Odstěhujme se do lesa a pustme k čertu tyhle ty světské starosti.

Juhani. He?

Apo. Zase fantasíruje.

Juhani. Přestěhovat se do lesa. To je bláznovství.

Apo. Nevšímej si toho. — Podívej, tak si to představuji: Nejprve ty, Juhani, se staneš hospodářem, jestliže chceš.

Juhani. A já chci.

Apo. My druzí, pokud zůstáváme v milých koutech domova a jsme svobodní, budeme pracovat na statku, jíst na statku a dostávat odtud šatstvo. První pondělí v měsíci, kromě zásevu a žní, budeme mít volný den, ale i tehdy dostaneme jídlo ze statku. Každý rok dostaneme ze statku půl tuny ječmene k setí, a krom toho každý rok budeme mít právo vyklučit les asi pro tři tuny. Ale já vím, že nikdo z nás nebude chtít utéci zpod ochranných křídel Jukoly, vždyť není nám tu těsno, i pro sedm

bratří je tu všude místa dost. Ale ten, kdo by zatoužil si založit vlastní domov a rodinu a nechtěl by trhati statek pomocí zákonů a geometrů, bude snad spokojen s takovýmhle zařízením. Ať dostane kus země pro chalupu a pole okolo. K tomu ať dostane nějakou louku a ještě ať má právo vzít si seno z lesa, aby mohl krmit pár koní a čtyři, pět krav. Ať beze všech poplatků obdělává svou půdu a užívá jejích plodů, stejně jako jeho děti, žijíce všichni v klidu na své zemi. — Tak jsem si to myslel. Co říkáte.

Juhani. Vymyslel to chytře. Rozvažme to.

Lauri. Když to uděláme jinak, uděláme to ještě chytřeji. Odstěhujme se do lesa, prodáme sešlou Jukolu nebo ji dejme do nájmu krejčímu z Rajaportti. Řekl nám, že by si ji rád najal. Chce však statek aspoň na deset let. Udělejme, jak říkám, a přestěhujme se s koňmi, psy a puškami pod strmou horu *Impiváru*. Tam si postavme hezkou chatu na nějakou veselou paseku, kam hřeje slunce, a tam, lovíce šelmy lesní, žijme daleko od světa a zlých lidí. — Tak jsem si to představoval ve dne v noci po mnoho let.

Juhani. Čert ti sebral rozum, chlapče.

Éro. Ne-li čert, tedy lesní víla.

Lauri. Tak si to představuji a jednou to udělám. Tam bychom žili podle chuti, lovíce ptáky, veverky, zajíce, lišky, vlky, jezevce a chundelaté medvědy.

Juhani. Pro pána! Vypočítej nám celou Noemovu archu od myši až po soba a losa.

Éro. To je přece nápad: říci spánembohem chlebu a soli a cucat krev a syrové maso jako mouchy nebo čarodějnice v Laponsku. A co, jedli bychom také vlky a lišky jako chlupatá strašidla na *Impiváře*?

Lauri. Z lišek a vlků dostaneme kůže, za kůže peníze, za peníze chleba a sůl.

Éro. Z kůží dostaneme šaty, ale maso, krvavé, kouřící se maso bude naše jediná potrava. Paviáni v lese nepotřebují chleba a sůl.

Lauri. Tak si to představuji a jednou to udělám.

Timo. Rozvažme to hezky od začátku. Proč bychom v lese nemohli kousat chleba se solí? Proč ne? Éro je štoura, pořád je nám v cestě, pořád je jako šídlo v seně. Kdo by mohl odpírat obyvatelům lesů, aby přišli do vsi, sem tam, když potřebují...? Či to mě potom praštíš přes hlavu, Éro?

Éro. To ne, vůbec ne, přijdu se na vás ještě podívat, až budete běhat ve vlčí kůži.

Juhani. Ale lesní duchové vás brzy vyprovodí zpátky, to vám jistě.

Lauri. Neboj se, tvůj práh nepřekročím, když ho jednou opustím. — V máji se stěhuji.

Timo. Kdo ví, možná že půjdu s tebou.

Lauri. Nezakazuji ti, neporoučím ti. Udělej, jak se to tobě líbí. — Na prvního máje se odstěhuji na paseku u Impiváry. Pro začátek, dokud nebude hotova malá, teplá chyše, budu bydlet v dědečkově drnové chatě, u níž páčil dříví. A potom, když udělám svou denní práci, budu odpočívat v chyši, poslouchaje, jak šelmy řvou a tetřev toká na Sompiu.

Timo. Já jdu také, Lauri; řekněme si to, Lauri.

Tuomas. Jestli to tu nepůjde líp, půjdu s vámi také já.

Juhani. I Tuomas! I ty by ses stěhoval?

Tuomas. Jestli to tu nepůjde líp.

Lauri. Já se odstěhuji v máji, i kdyby tu přšela mana.

Timo. Ty a já, my dva se odtud postěhujeme jako čápi na jaře, když začínají vát teplé větry.

Juhani. Hm — hm... Abych to opravdu přiznal, v Lauriho nápadě je něco, co vábí. Les láká. U čerta! Vidím před sebou les a nad ním širé nebe.

Apo. Vy blázni, co si myslíte? — Stěhovat se do lesa! Proč? Máme dům a dost místa v něm; a střechu nad hlavou!

Juhani. Ano, máme dům, kterého se držíme zuby nehty, dokud jen trochu voní po chlebu. Ale podívej: kdyby zlý osud nám obrátil všechno vzhůru nohama, přes naše nejlepší

předsevzetí, tu nám les bude druhým domovem, kam se uchýlíme, až rozemeleme poslední zrníčko. — Ano, teď se dáme se strašnou silou do práce; rozvažme druhý paragraf, o kterém jsme tu jednali. Podle mé hloupé lebi si to Apo vymyslel opravdu chytře; bude dobře, když to projednáme, abychom dosáhli jednomyslnosti a svornosti. Budeme-li se chtít hádat, najdeme vždy, proč zježit hřbet.

Simeoni. Ano, pořád se v nás zmítá mezi kostmi a kůží starý Adam.

Timo. Starého Adama jsem si představoval jako starého, moudrého dědu v širokém klobouku, dlouhém černém kabátě, krátkých kalhotách a červené vestě, která sahá až pod pupek. Tak ho vidím, jak jde a žene svůj pár volů.

Simeoni. Ve starém Adamovi vidíme začátek hříchu, dědičný hřích.

Timo. Já vím, že je pravzor hříchu, ale přede mnou kráčí, jak jsem řekl, jako moudrý stařec, poháněje svůj pár volů. To si nemohu pomoci.

Juhani. Tento článek víry nechme a mluvmě k věci. — Apo, co určíme o obou našich chalupách Vuohenkalmě a Kekhuri?

Apo. Musíme pamatovati, že ti, kdo je mají, dělají úrodnou půdu z pustiny a že je tedy nesmíme vyhnat z chalup — to by byla chyba — pokud udrží v ruce pluh, a krom toho zákon přikazuje jim dát záruku pro stáří. To je jedna věc. — Musíme však uvážiti ještě jednu věc, a to je myslím to nejzávažnější. To je nejdůležitější krok v životě — buď po něm předčasně zešediví, nebo prožije život v sluneční záři a skončí ve zlatých červácích. Tebe, Juhani, se to především týká. Dávej pozor, co řeknu: Hospodářství bez hospodyně není celé a kulhá; dům bez hospodyně krácející ke sklepu...

Timo. Je jako vlčí nora bez vlčice, jako střevíc bez druhého střevíce. Opravdu kulhá, jak řekl Apo.

Apo. Dům bez hospodyně, která jde ke sklepu, je jako den pod mrakem a u jeho stolu bydlí smutek jako podzimní plíska-

nice. Dobrá hospodyně je jako sluníčko, které svítí a hřeje. — Podívej se: první vstane ráno s lůžka, zadělává na chleba, připraví muži snídani, pošle jídlo dělníkům do lesa a zase spěchá s dojačkou v ruce do ohrady a dojí strakaté krávy. Pak vaří, běhá sem tam; brzy je u stolu, otočí se a už je u lavice s chlebem v ruce, a už zase se žene ke kamnům, která ze svítící tlamy srší oheň a dým. Tu konečně, zatím co chléb kyne, s dítětem na prsou snídá, sní kus chleba, pečenou rybu a zapije smetanou z krajáče. Nezapomene ani na psa, strážce domu, ani na kočku, hledící ospale zeza kamen. — A zas běhá sem tam, točí a obrací se, zadělává ještě jednou na chleba, vaří, peče a pot jí teče po tváři proudem. A podívej: když slunce zapadá, má chleby narovnané, jeden vedle druhého, nahoře při stropu, a z nich to voní veselým žitím. Potom, když muži přijdou z lesa, čeká je kouřící večeře na umytém stole. Ale kde je sama hospodyně? Tam na dvoře už zase dojí křivorohé krávy a v dojačce se pění crčící mléko. — Zas běhá sem tam, točí a obrací se; a když už všichni oddychují v hlubokém spánku, uléhá, žehnajíc se, do svého lůžka. Ale ani tím ještě neskončila její práce: Bez únavy i v noci vstává po chvílích, po hodinách, vstává nakrmit dítě, které vrní a vrtí se v kolébce. — To, bratří, je řádná hospodyně.

Juhani. Dobře jsi to řekl, Ápo, a chápu, co chceš říci. Tím mě chceš přivést k tomu, abych se oženil. Ano, rozumím. Žena, říkáš, je nutná složka v hospodářství. Opravdu! Ale neboj se. Tvoje přání se myslím brzy splní. Ano; opravdu! Přiznám, že moje mysl se s plnou silou upjala na děvče, s kterým budu žít šťastně, jestliže mne neklamou všechny známky. — Ano, bratří, zcela jiné dny a jiné práce nás čekají, a to, že mám být hospodářem, působí mi těžké starosti. Velká tíže je na bedrech hospodáře a velké úcty budu musít jednou skládat. Za vás za všechny nyní zodpovídám. Pamatujte si to.

Tuomas. Ty? Proč?

Juhani. Já jsem váš hospodář; pro vás budu musít jednou prolít svou krev.

Tuomas. Já sám si zodpovím za své tělo i duši.

Timo. Já také; heh!

Apo. Juhani, říkám ti, že taková slova dělají zlou krev.

Juhani. Nechci dělat zlou krev ani zlé maso, to vy se zbytečně štětíte pro každé slovo, ačkoli mě přece znáte z gruntu. To mne zlobí.

Apo. To teď nechme a řekni nám, chceš-li, kdo je dívka, k níž tě táhne srdce.

Juhani. To vám řeknu bez váhání. Dívka, kterou ze srdce miluji, je Venla, dcera „Borové báby“.

Apo. Hm.

Juhani. Co říkáš?

Apo. Říkám jen „hm“.

Tuomas. Ošklivá věc.

Simeoni. Venla. Hlele! Ale otec nebeský všechno rozřeší.

Apo. Hm, tedy Venla.

Juhani. Co to bručíte? Ale hm! něco tuším; opatruj nás Pán Bůh! Tak co vlastně! Kápněte čistou pravdu.

Apo. Tak poslouchej: už po mnoho let na ni myslím.

Simeoni. Když Stvořitel ji určil pro mne, proč bych bručel?

Éro. Proč bys bručel? Je určena pro mne a já si ji vezmu.

Juhani. A co řekne Tuomas?

Tuomas. Ošklivá věc. Děvče se mi líbí, to vám řeknu upřímně.

Juhani. Tak, tak. Dobře. A Timo?

Timo. Já říkám totéž.

Juhani. To je historie. Co ty, Éro.

Éro. I já říkám totéž, ve vši skromnosti.

Juhani. Dobře, výborně! Haha! — I Timo, i Timo!

Timo. Děvče mám rád, to řeknu. Jednou mi, pravda, natloukla. Ještě teď si vzpomínám na ten výprask. O jé!

Juhani. Dost, dost. Ptáme se, jestli ji miluješ.

Timo. Ano, ano, to jistě, jestli totiž ona má ráda mne.

Juhani. Tak, tak. Tedy ty také mi jdeš do cesty?

Timo. To ne, to ne, jestli totiž se nedovedeš ovládnout. Mám tu holku rád a udělám vše, aby si mě vzala.

Juhani. Dobře, dobře. A teď poslední, Lauri.

Lauri. Co já bych měl s děvčaty?

Juhani. Na čí straně jsi?

Lauri. Já se do věci nemíchám, ani s té strany, ani s té.

Juhani. Bude z toho pěkná kaše.

Lauri. Moje lžíce v ní nebude.

Juhani. Tedy všichni, kromě Lauriho. Chlapci, chlapci, bratří na Jukole, velká moje rodino! Teď se dáme do toho, až se bude trást nebe a země. Ano, bratří, nuž, sekyru nebo klacek do ruky a jeden proti všem a všichni proti jednomu jako sedm býků. Budiž! Klacek je má zbraň; s tím budu bušit do tvrdých hlav a sobě at dává vinu, kdo s ním dostane. — Vemte si klacky, chlapci, a nastupte, jestli jste muži.

Ěro. Tady jsem v plné zbrani, třeba jsem trochu kratší než ostatní.

Juhani. Ty, cvrčku. Ale já vidím na tvé uštěpačné, neupřímné tváři, že je ti to všechno pro smích. Ale já tě naučím.

Ěro. Co se o to staráš, za mě promluví můj klacek.

Juhani. Já tě hned naučím. Vemte si klacky, vemte si klacky, chlapci.

Timo. Tady jsem já a můj klacek, je-li třeba. Já nechci vzteky a hádky, ale jestli je třeba.

Juhani. Klacek, Tuomasi.

Tuomas. Jdi si k čertu s klackem, sůvo.

Juhani. Odstup.

Simeoni. To všechno je hrozné, pohanské, turecké; já se toho zříkám a nechávám Pánu Bohu, aby zde zasáhl.

Lauri. Já také.

Juhani. Odejděte tedy stranou, odejděte stranou, baby. — Pojd se svým klackem, Apo, a at stěny na Jukole slyší, jak praskají lebky. Hrom a peklo!

Apo. Člověk je hrozný tvor. Děším se, Juhani, když vidím, jak oči se ti kroutí a vlasy se ježí.

Juhani. At se ježí, at se ježí. Tak mají vypadat vlasy Juhaniho.

Ěro. Měly by se trochu přihladit.

Juhani. Knoflíku, zůstaň hezky v koutě, nechám tě na pokoji. Z cesty!

Ěro. Jdi do kouta a nevystrukuj na mě bradu; je mi jí líto. Celá se třepe a třese.

Juhani. Podívej, jak se ten klacek třese, podívej.

Apo. Juhani.

Ěro. Udeř! Tady budou padat rány a možná, že budou padat kroupy. Udeř!

Juhani. Také že ano.

Apo. Neudeříš, Juhani.

Juhani. Marš na smetiště nebo vem klacek a braň se, nebo ti narovnáám hlavu. Vem si klacek!

Apo. Kdes nechal rozum?

Juhani. Tady v tom klacku; ten ti to vysvětlí.

Apo. Počkej, bratře, počkej, až já si také vezmu klacek do ruky. — Tak; teď i já tu stojím s klackem v ruce. Ale nejdřív vám řeknu několik slov, křesťanští bratří na Jukole, a pak se začneme rvát jako zběsilí vlci. — Podívejte: muž v hněvivé vášni je šelma toužící po krvi, nikoli člověk. Je oslepen, že nevidí rád a míru. A nejméně už může v hněvu řešit otázky lásky. Když budeme chtít se rozumně podívat na celou věc, myslím, že je to tak. Jedno děvče nás nemůže milovat všechny, nýbrž jenom jednoho, jestliže vůbec se rozhodne pro někoho z nás, aby spolu s ním stoupala po trnitém kopci života. Zdá se mi nejlepší, abychom všichni najednou jí řekli, co máme na srdci, a zeptali se jí, může-li své srdce darovati někomu z nás. Jestliže děvče bude souhlasit, ten z nás, komu připadne šťastný los, bude blahořečit svému štěstí, ostatní pak se bez brčení smíří se svým osudem. Ten, na kterého se nedostane, spolkně svou bolest, doufaje, že ještě jednou najde děvče, jemu určené.

Budeme-li jednat tak, budeme jednat jako muži a opravdoví bratři. A potom duše otce a matky vystoupí ze zářících dveří nebe a sedíce na okraji světlého oblaku, budou se dívat na nás, volajíce nás velikým hlasem: Hle, Juhani, hle, Tuomasi a Ápo, hle vy, Simeoni, Lauri a Timo, dokonce i maličký Ěro! Jste chlapci, jací se nám líbí.

Juhani. Člověče, mluvíš, vem to čert, jako anděl z nebes, člověka bys zrovna rozplakal.

Simeoni. Děkujeme ti, Ápo.

Juhani. Děkujeme ti. Klacek hodím tamhle.

Timo. Já taky. A hádky je konec, jak jsem chtěl už ze začátku.

Simeoni. Ápo nám podržel zrcadlo a děkujeme mu za to.

Ěro. Poděkujeme mu, složíme „Děkovnou píseň Simeonovu“.

Simeoni. Zase žerty a úštěpky!

Ápo. Tak mladý a už tak otupělý.

Simeoni. Tak mladý a už tak otupělý. Ěro, Ěro, neříkám nic jiného, ale vzdychám pro tebe.

Juhani. Řeknu ti, Ěro, že jednou či dvakrát ti naložím opravdu otcovsky. Matka tě držela příliš mírně.

Simeoni. Musíme ho zkrotit, dokud se ještě jeho duše dá ohýbat; ale učinme tak rukou milující a ne v hněvu. Msta vhnání čerta dovnitř a ne ven.

Ěro. Ahá, na, tady máš rukou milující.

Simeoni. Podívejte toho bezbožníka, jak mě udeřil.

Ěro. Přes tlamu. Už pro menší ránu lidem praskla žluč.

Juhani. Pojď sem, chlapečku. Timo, podej mi hůl tady z rohu.

Simeoni. Juhani, drž ho pěkně na kolenou, já mu stáhnou kalhoty.

Ěro. Přestaňte, k čertu.

Juhani. Marně se kroutíš, klacku.

Simeoni. Nepouštěj ho!

Juhani. Kroutí se jako úhoř. Ale neutečeš, neutečeš.

Ěro. Jestli mne udeříte, zapálím dům. Celý dům zapálím.

Juhani. To je zuřivost. Tedy dům že zapálíš? To je zuřivost.

Simeoni. Pán Bůh ochraňuj. Taková zuřivost!

Juhani. Sem s holí, Timo!

Timo. Nevidím ji tady.

Juhani. Slepý, nevidíš ji tam v rohu?

Timo. Tamtu? Březovou?

Juhani. Tamtu; dej ji sem.

Simeoni. Udeř ho, ale s rozumem a ne ve vzteku.

Juhani. Vždyt já vím.

Lauri. Ani ránu, pravím já.

Tuomas. Nechte chlapce být.

Juhani. Potřebuje pár přes zadek.

Lauri. Nedotkneš se ho ani prstem.

Tuomas. Pusť ho! Hned!

Timo. Odpusť mu, klukovi, ještě pro tentokrát.

Simeoni. Odpouštět, odpouštět, až trní přeroste obilí.

Lauri. Nedotýkej se ho.

Ápo. Promineme mu; pokusíme se obrátit ho na pravou cestu.

Juhani. Jdi si a poděkuj se štěstí.

Simeoni. Pros Pána Boha, aby ti dal nové srdce a mysl.

Timo. A já jdu spat.

Ápo. Mám ještě jednu otázku.

Timo. Spat jdu. Pojď se mnou, Ěro; půjdeme spat a zapomeneme na nenávisť světa, to mraveniště, které se kroutí a zmítá. Pojď, Ěro.

Juhani. Ale která je to otázka, Ápo?

Ápo. Pán Bůh nás opatruj! Je tomu tak, že neznáme ani á, první písmeno v abecedě, a přece znalost písma je povinnost křesťana. Mohou nás k tomu nutit zákonem, církevním zákonem. Víte, jak na nás zákon číhá a chytne nás do zubů, jestliže se sami nenaučíme číst. Čeká nás kláda, bratří, do které nám dají nohy, číhá na nás, zejíc kulatými dírami, jako černý kanec. Zrovna tímto pekelným nástrojem nám hrozil pan farář a vyplní svou hrozbu, neuvidí-li u nás větší píli, to je jisté.

Juhani. To je nemožná věc, naučit se psát.

Apo. A přece to dovedlo tolik lidí před námi.

Tuomas. Ale zpotí se při tom člověk.

Juhani. A namyslí se. Já mám tvrdou hlavu.

Apo. Ale silná vůle všechno zmůže. Dejme se do toho, přinesme si slabikáře z Hämeenlinny a pojďme ke kantorovi do školy, jak nám poručil pan farář. Udělejme to, než nás donutí zákon.

Juhani. Bojím se, že to musíme udělat, bojím se. Pán Bůh se smiluj nad námi! Ale nechme to až na zítřek a pojďme spat.